

RUDOLF DUPKALA

FANTÓM IMIGRÁCIE

KONFLIKT ALEBO DIALÓG KULTÚR
V KONTEXTOCH AXIOLOGICKÉHO PLURALIZMU

EXPRES PRINT
Prešov 2018

Rudolf DUPKALA

FANTÓM IMIGRÁCIE

Konflikt alebo dialóg kultúr v kontextoch
axiologického pluralizmu

EXPRES PRINT

Prešov 2018

FANTÓM IMIGRÁCIE

Konflikt alebo dialóg kultúr v kontextoch axiologického pluralizmu

Autor:

Dr.h.c. Prof. PhDr. Rudolf Dupkala, CSc.

Recenzenti:

Dr.h.c. Prof. dr hab. Wojciech Słomski, PhD.

Prof. PhDr. Ján Šlosiar, CSc.

Druhé doplnené a rozšírené vydanie

EXPRES PRINT Prešov, 2018

© Rudolf Dupkala, 2018

ISBN 978-80-89353-15-6

*S úctou a s vd'akou
venujem mojim študentom:
kresťanom, židom, moslimom...
i tým bez náboženského vyznania,
ktorí ma podporili
v hľadani podmienok
tolerantnej koexistencie ľudí
s rozdielnou hodnotovou orientáciou.*

OBSAH

PREDSLOV K DRUHÉMU VYDANIU	7
ÚVOD	15
I. KAPITOLA: KULTÚRA AKO SYSTÉM HODNÔT	22
I.1 „Myslenie o kultúre“ ako filozofický a kultúrno- antropologický problém.....	38
I.2 Axiologický pluralizmus a pluralita hodnôt.....	48
I.3 Pluralizmus kultúr ako alternatíva pôvodného multikulturalizmu	62
II. KAPITOLA: KONFLIKT ALEBO DIALÓG KULTÚR A NÁBOŽENSTIEV.....	75
II.1 K problematike „konfliktnej koexistencie“ kultúr a náboženstiev.....	75
II. 2 Terorizmus v náboženskom kontexte	116
II.3 K problematike dialógu kultúr a dialógu medzi kresťanstvom a islamom.....	150
III. KAPITOLA: IMIGRÁCIA V KONTEXTOCH TOLERANCIE A INTOLERANCIE.....	185
III.1 Tolerancia verzus intolerancia v historickej a filozofickej reflexii	186
III.2 „Euro-islam“ v zrkadle tolerancie a intolerancie.....	213
ZÁVER.....	235
EPILOG K DRUHÉMU VYDANIU	242
RESUME.....	253
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	255
MENNÝ REGISTER	266

Predslov k druhému vydaniu

*„Spravodlivé a nespravodlivé,
zbožné a bezbožné je v pravde
pre každé mesto (polis) to,
čo za také pokladá a ako to potom
pre seba stanoví zákonom“.*

Platón

V súvislosti s udalosťami v *arabskom svete* po roku 2011, ktoré sú označované ako „arabská jar“, začalo sa aj u nás šíriť presvedčenie, že „demokracia“ (rozumej – *západná*) a „ľudské práva“ (rozumej – *Všeobecná deklarácia ľudských práv* OSN, r. 1948) predstavujú univerzálne hodnoty platné pre celý svet. Teda aj pre svet, ktorý predstavuje *islamská civilizácia*.¹

Čoskoro po páde vtedajších režimov v Egypte, v Tunisku, v Líbyi, atď. sa však ukázalo, že predstavy o „demokracii“ a „ľudských právach“ sa v *arabskom (islamskom) svete* zásadne odlišujú od predstáv vo svete *západnej (kresťanskej) civilizácie*. Jednoducho: nie je *jar* ako *jar*, nie je *demokracia* ako *demokracia*, nie je *sloboda* ako *sloboda* a nie sú *ľudské práva* ako *ľudské práva*. Je aj „arabská jar“, arabská „hurrija“, t. j. *arabská sloboda*, je aj „šaría“, t. j. *islamské právo*, resp. „Deklarácia ľudských práv v islame“

¹ Terminologické spojenia „arabský svet“ a „islamská civilizácia“ nepredstavujú synonyma. „Arabský svet“ je len jednou zo súčastí „islamskej civilizácie“, ktorú spolu-utvárajú stúpenci islamu v Afrike, v Pakistane, v Indonézii, atď. Ani „arabský svet“ pritom nie je len výslovne moslimským. Pôsobili (a pôsobia) v ňom aj iné náboženské komunity – hinduisti, kresťania, jazídi... a pod.

(Káhira, 1990) a pod. Možno aj preto mal *sen* o „arabskej jari“ krátke trvanie. K *precitnutiu* z tohto *sna* došlo už v roku 2014, keď sa na časti územia Sýrie a Iraku sformoval tzv. „Islamský štát“ (*Al-Daula – al Islamija*), známy tiež pod skratkami: ISIS, IS či ISIL².

Zdá sa, že vybudovať v islamskom svete štát založený na systéme západných (politických, právnych a mravných) hodnôt je – aspoň zatiaľ – fakticky nemožné. A tak, ani po „arabskej jari“ neprichádza „arabské leto“. Naopak! Viaceré skutočnosti späté s aktuálnym politickým vývojom (napríklad v Sýrii, v Afganistane, v Líbyi, v Palestíne, atď.) svedčia o tom, že vzťahy medzi Európou a islamským svetom nadobúdajú charakter novodobej „studenej vojny“, pričom „politický mráz“ prichádza priamo z rozpálenej arabskej púšte. Aktuálnym dôsledkom tohto „politického ochladenia“ je aj súčasná vlna migrácie a imigrácie z územia *islamskej civilizácie*, ktorá sa – niektorými pozorovateľmi – obrazne charakterizuje ako migračná vlna „tsunami“.³

² Poukazuje na to aj Michal Havran v publikácii nazvanej „Od arabskej jari po Islamský štát“ (porovnaj Havran, 2017, s. 196 – 212).

³ V predkladanej práci je problém migrácie aj imigrácie skúmaný z hľadiska filozofie kultúry a filozofie hodnôt, pričom je rešpektovaná skutočnosť, že migrácia môže mať charakter dobrovoľný aj nedobrovoľný, dočasný aj trvalý, legálny aj nelegálny a pod. Napriek tomu, že leitmotívom predkladanej práce je problém moslimskej imigrácie (prísťahovalectva), pozornosť je – aspoň okrajovo – venovaná aj príčinám súčasnej emigrácie (vysťahovalectva) alebo dôvodom repatriácie, t. j. návratu migranta na pôvodné miesto jeho pobytu. V tejto súvislosti je v práci zdôraznený aj problém tzv. „nelegálnej imigrácie“, ktorá je chápaná ako „pobyt cudzincov na území štátu, ktorí nespĺňajú podmienky pre vstup alebo pobyt stanovený právnymi normami, ktorými je hostiteľský štát viazaný...štát v rámci tejto právnej skutočnosti aplikuje systém sankcií voči takýmto cudzincom“ (Balga, 2003, s. 49).

Rozdielne názory Európanov na riešenie tohto problému sa prejavujú nielen v otázke tzv. „kvót“ pri prerozdeľovaní utečencov do jednotlivých členských krajín EÚ, ale premietajú sa aj do minimálne dvoch protikladných postojov k *moslimským imigrantom* ako takým, t. j. do „islamo-fóbie“ alebo do „islamo-bagatelizácie“.

Už cieľom prvého vydania tejto knihy (r. 2016) bolo hľadanie reálnych podmienok dôstojného spoluzitia ľudí s rôznou hodnotovou orientáciou. Inak povedané: išlo tu o vymedzenie perspektív a limitov tolerantnej koexistencie ľudí, ktorí reprezentujú rôznorodé kultúry a civilizácie s dôrazom na kultúru *západnej* (euroatlantickej) a *islamskej* civilizácie.

Rovnako ako v prvom, tak aj v druhom vydaní predkladanej knihy sa jej autor – hneď v úvode – zásadne dištancuje od akýchkoľvek prejavov „islamo-fóbie“⁴ aj „islamo-bagatelizácie“, lebo obidva tieto postoje považuje za škodlivé a pragmaticky nefunkčné. Ani „islamo-fóbia“, ani „islamo-bagatelizácia“ neponúkajú reálne riešenia. Buď len strašia a už *dnes* nariekajú nad tým, čo sa stane *zajtra* alebo sa tvária, že sa nič *nedeje* a pokiaľ sa aj *deje*, tak argumentujú „všemohúcnosťou“ ľudských práv (euroatlantickej proveniencie), resp. naivne chápanou humanitou a – akoby – „bezhraničnými“ možnosťami tolerancie.

Nami prezentovaná pozícia „stredú“, medzi týmito krajnosťami, ponúka riešenie opierajúce sa o reinterpretovanú

⁴ V prípade „islamo-fóbie“ autor prísne rozlišuje medzi prejavmi „strachu z islamu“, ktoré sú vyvolané teroristickými útokmi islamistických extrémistov a prejavmi tzv. „blasfemickej islamofóbie“, ktoré sú späté s fanatickým urážaním a znevažovaním islamu ako náboženstva, moslima ako veriaceho a pod. Takúto („blasfemickú“) podobu „islamofóbie“ autor považuje nielen za neprijateľnú, ale tiež za odsúdenia hodnú a preto ju verejne odmieta.

konceptiu axiologického pluralizmu a pluralizmu kultúr. Vychádzame pritom z faktu, že k „stretnutiu“ rozdielnych (hodnotovo – súmerateľných aj nesúmerateľných) kultúr v Európe už došlo. Európa stojí zoči-voči novej kultúrnej i sociálnej realite. Ukazuje sa, že ani tradičný multikulturalizmus, ani tradičné odvolávanie sa na „ľudské práva“ nie je adekvátnym riešením. Zároveň je jasné, že riešením nie je (a nemôže byť) ani xenofóbna „vojna všetkých proti všetkým“. Zdá sa, že riešením môže byť len „rešpektovanie“ iných kultúr s jasne definovanými a všeobecne záväznými podmienkami.

V tejto súvislosti vyjadrujeme názor, že *conditio sine qua non*, teda podmienkou, bez ktorej je „rešpektovanie“ inej kultúry – v našom „kultúrnom okruhu“ – jednoducho neuskutočniteľné, musí byť akceptovanie systému politických a právnych noriem prijímajúcej, t. j. *hostiteľskej* krajiny. Nie *hostiteľ* by sa mal prispôbiť *host'ovi*, ale *host'* sa musí prispôbiť *hostiteľ'ovi*. V opačnom prípade je *host'* nevítaným a – aj z hľadiska medzinárodného práva – môže byť vnímaný ako *persona non grata*.

Napriek tomu, že aj v názve druhého vydania zostalo slovo *FANTÓM*⁵, nejde tu o vyvolávanie strachu a už vôbec nie o šírenie nejakej xenofóbnej nenávisťi alebo neznášanlivosti. Synonymom nami použitého termínu „fantóm“ nie je ani „strašidlo“, ani „prišera“, ani „prízrak“. Súčasne tu však nejde ani o vytváranie a obhajovanie *naivných predstáv* o tzv. „slniečkarskej láske“ *každého voči každému* – navyše – akoby „na večné veky a nikdy inak“. (V tejto súvislosti sa žiada

⁵ Týmto slovom – použitým metaforicky – upozorňujeme skôr na to, že ako v živote jednotlivca, tak aj v živote spoločenstva ľudí môže pôsobiť tzv. „fantómová bolesť“ a všetko, čo k nej – z hľadiska medicíny – prináleží.

pripomenúť známy anglický slogan, podľa ktorého: *Everybody's friend is nobody's friend – Priateľ každého nie je priateľom nikoho*).

K najznámejším symbolom *fantóma* v našej (európskej) kultúre patrí – minimálne od čias „*fantóma opery*“ – povestná *maska*. Nazdávame sa, že aj „*fantóma imigrácie*“ možno prezentovať a vnímať cez symbol „*masky*“.

Podľa viacerých pozorovateľov sa za týmto symbolom skrývajú dôsledky *nevysloviteľného*⁶ ľudského nešťastia, humanitárnej, resp. klimatickej katastrofy, diskriminácie, prenasledovania, vojny, hladu, atď. Podľa iných sa uvedeným symbolom „*maskuje*“ chladná (ekonomická) vypočítavosť a sú aj takí, ktorí za týmto symbolom vidia len „*skrývajúce sa*“ zámery fanatických vrahov a samovrahov.

Ako za každou „*maskou*“, aj za „*maskou*“ *fantóma imigrácie*, sa môže „*skrývať*“ všeličo. „*Zamaskovať*“ možno bohatstvo i biedu, spravodlivosť i nespravodlivosť, vieru i neveru, lásku i nenávisť, pravdu i lož. Za „*maskou*“ môže byť aj netvor – *tvorom* alebo aj tvor – *netvorom*.

Úlohou európskych politikov a vedcov je „*odhaliť*“ to, čo sa skrýva za „*maskou*“ *fantóma* súčasnej migrácie aj imigrácie.

Úlohou európskych politikov a vedcov je preskúmať tento fenomén (a problém) komplexným, t. j. interdisciplinárnym spôsobom, analyzovať jeho sociálne, ekonomické, politické, ideologické a v určitých prípadoch aj

⁶ Spolu s L. Wittgensteinom sa nazdávame, že práve „*nevysloviteľné*“, t. j. to, čo nie sme v stave ani pomenovať, môže tvoriť pozadie, na ktorom to, čo sme už „*vyšlovili*“, dostáva zmysel.

klimatické príčiny⁷. Úlohou európskych politikov a vedcov je „ponúknuť“ riešenia, ktoré zohľadňujú všetky relevantné súvislosti, vrátane geopolitických záujmov svetových mocností, predovšetkým USA a Ruska v danom regióne. Úlohou európskych politikov a vedcov je rozhodnúť, ktoré – kultúrne rôznorodé – spoločenstvá ľudí môžu koexistovať v jednom politickom a právnom systéme tolerantným spôsobom a ktoré – takýmto spôsobom – koexistovať nemôžu.

V danom kontexte je aj druhé vydanie predkladanej knihy jednak o reálnych *príležitostiach* a jednak o reálnych *ohrozeniach*, ktoré vyplývajú z filozoficko-axiologickej a kulturologicko-religionistickej analýzy fenoménu súčasnej migrácie a imigrácie, predovšetkým z teritória islamskej civilizácie.

Vychádzame pritom z predpokladu, že súčasný problém migrácie a imigrácie v Európe sa týka dvoch kultúrne, nábožensky a vôbec hodnotovo rozdielnych svetov. Bez *praktického* rešpektovania a *teoretického* vyhodnotenia tejto skutočnosti nemôže byť žiadne „čisto politické“ – riešenie daného problému „úplné“ a perspektívne.

⁷ Významným sociálno – ekonomickým faktorom, ktorý sa podieľa aj na súčasnej vlne moslimskej migrácie, je tiež aktuálny „populačný boom“ na severe Afriky a na Blízkom východe. Vo viacerých moslimských krajinách má takmer polovica obyvateľstva menej ako 25 rokov. Nezamestnanosť mladých ľudí prehĺbuje ich chudobu a tá vyvoláva ich frustráciu a radikalizáciu, ktorá sa prejavuje aj v oblasti praktizovania náboženstva, v tomto prípade islamu. Súčasne, však treba poznamenať, že „sociálne“ dôvody moslimskej migrácie – z územia mimo sfér vojnových konfliktov a klimatických katastrof- sú Európanmi len ťažko pochopiteľné, keďže tzv. „ropné“, islamské štáty sa prezentujú „rozprávkovým bohatstvom“ a doslova okázalým životným štýlom.

V druhom vydaní tejto knihy sú doplnené a rozšírené všetky jej pôvodné kapitoly, resp. podkapitoly. Konkrétne: v prvej kapitole sú doplnené a rozšírené najmä časti venované vymedzeniu pojmu „hodnota“ a reformulácii koncepcie *axiologického pluralizmu*. Zároveň je tu na interpretačne širšom priestore prezentovaný aj *pluralizmus kultúr* ako alternatíva pôvodného multikulturalizmu.

V druhej kapitole je doplnená časť, ktorá „mapuje“ terorizmus v náboženskom kontexte. Súčasťou tejto novej časti práce sú poznámky o tzv. „patológii náboženskej viery“, o fanatizme, o „religiofóbii“, o „náboženských koreňoch“ extrémizmu, atď.

Tretia kapitola je rozšírená o časť, v ktorej je problém migrácie a imigrácie reflektovaný v kontextoch potreby modifikácie „ľudských práv“ euroatlantickej proveniencie s dôrazom na *slobodu myslenia, náboženského vyznania* a pod. Pôvodné vydanie je doplnené a rozšírené o epilóg, v ktorom sú načrtnuté možnosti – *európskej* – edukácie v kontextoch aktuálnej plurality hodnôt a integrácie moslimských imigrantov. Celkovo je rozsah prvého vydania knihy doplnený a rozšírený o viac ako 100 (sto) strán nového textu.

Uvedomujeme si, že ani toto doplnené a rozšírené vydanie knihy „nedefinuje“ všetky problémy, ktoré s danou témou súvisia a „neodpovie“ na všetky otázky, ktoré sa pri jej čítaní objavajú. Napokon: do žiadnej knihy sa nedá umiestniť všetko, čo by tam podľa predstáv čitateľa malo i mohlo byť. Kniha splní svoje poslanie ak prispeje k mobilizovaniu verejnej mienky a k iniciovaniu konkrétnych aktivít establishmentu EÚ s cieľom nedovoliť, aby sa Európa zmenila na „druhý Jeruzalem“ len preto, že v nej – podobne ako v tomto „svätom meste“ – žijú a chcú spolu žiť stúpenci troch (zatiaľ) hodnotovo rozdielnych náboženstiev – judaizmu, kresťanstva a islamu.

Cieľom druhého (doplneného a rozšíreného) vydania predkladanej knihy nie je šíriť strach z islamu, či dokonca eskalovať neznášanlivosť voči nemu. Cieľom nie je šíriť *falošné správy* („fake news“), či dokonca *prejavý nenávisť* („hate speech“) a pod. Cieľom je prispieť k lepšiemu, detailnejšiemu a hlbšiemu poznaniu islamu, najmä v kontextoch jeho historických i súčasných vzťahov ku kresťanstvu. Inak vyjadrené: cieľom je „get to know each other“ (*spoznávať sa navzájom*), pretože iba na základe vzájomného poznania možno dospieť k vzájomnému pochopeniu, ku vzájomnej tolerancii, k vzájomnému rešpektu a napokon aj ku dôstojnej podobe *spolužitia* v rámci jedného (celoplanetárneho) spoločenstva ľudí.

X X X

Za nezištnú pomoc pri sprostredkovaní ťažko dostupnej pramennej literatúry judaistickej aj islamskej proveniencie, za neoceniteľný podiel na spracovaní arabskej verzie Koránu aj hebrejskej Tóry a napokon aj za všetky upozornenia, odporúčania a rady si autor dovoľuje poďakovať: Prof. PhDr. Dalimírovi Hajkovi, DrSc., Dr.h.c. Prof. dr hab. Wojciechowi Słomskemu, Prof. PhDr. Jánovi Šlosiarovi, PhD., Dr.h.c. Prof. ThDr. Pavlovi Dancákovi, PhD., Doc. RNDr. Adriánovi Kacianovi, PhD., Doc. PaedDr. Lenke Pasternákovéj, PhD., Mgr. Márii Dupkalovej, PhD., Dr. Daliborovi Gondovi, PhD., PaedDr. Janke Čubirkovej, Ing. Petrovi Hal'kovi, PhDr. Marekovi Grejtákovi, Mgr. Lucii Krupárovej, Mgr. Ľubici Kotalovej a študentke – programu „Erasmus“ – Ahsen Ayan z Maltepe University v Istanbule.

V Žiline 2. 5. 2018

ÚVOD

*„je to... právo cudzinca, aby druhý
nezaobchádzal s ním nepriateľsky,
keď kvôli inému vstúpil na jeho územie.
Môže ho odmietnuť,
ak to nebude znamenať jeho záhubu,
kým sa však na jeho území správa priateľsky,
nesmie byť voči nemu nepriateľský“.*

I. Kant

Do Európe „mátoží“ fantóm – fantóm imigrácie z prostredia *islamskej* kultúry a civilizácie. „Mátoží“ v hlavách politikov, právnikov, ekonómov, sociológov, kulturológov, teológov i filozofov a – obrazne povedané – „vyháňa do ulíc“ aj stále početnejšie skupiny *zneistených* občanov vo viacerých krajinách Európskej únie.

Reakcie na jeho pôsobenie sa polarizujú, pričom v ostatnom čase sa už aj reálne prezentujú najmä dva postoje: jeden sa vyznačuje radikalizmom, intoleranciou, ba až otvorenou či aspoň maskovanou xenofóbiou. Druhý sa stal známy bagatelizovaním negatívnych dôsledkov daného problému a gestami *nadčasovej* humanity, *nekonečnej* solidarity, *bezbrehej* tolerancie a pod.

Autor tejto knihy sa dištancuje od obidvoch uvedených pozícií, t. j. aj od „islamo-fóbie“⁸, aj od „islamo-bagatelizácie“ a v súlade s Aristotelovým učením o pojme „stredú“ (gr. *mesotes*) hľadá riešenie medzi *krajnosťami*. Východiskom jeho *filozofickej* reflexie danej problematiky je reformulovaná a reinterpretovaná koncepcia *pluralizmu kultúr*, ktorú uplatňuje ako alternatívu „dožívajúceho“ *multikulturalizmu*. V tejto súvislosti vyjadruje nádej, že vyššie uvedená koncepcia *pluralizmu kultúr* umožní vymedziť nielen „nové“ podmienky i hranice dialógu kultúr (konkrétne kultúr spätých

⁸ Terminologické spojenie „islamo-fóbia“ uplatňujeme v tomto „dvoj-tvare“ a nie ako jedno slovo („islamofóbia“) preto, lebo sa dištancujeme nielen od jeho (v súčasnosti prevládajúceho) anti-islamského, ale tiež od jeho (pôvodného) islamistického chápania. To znamená, že na jednej strane priznávame opodstatnenosť tohto terminologického spojenia na označenie určitých obáv z islamizácie Európy a „deštruovania“ európskej kultúry aj prostredníctvom súčasnej vlny migrácie a imigrácie. Súčasne, však odmietame tzv. „predčasné zovšeobecňovania“ typu: *každý Arab je moslim*, resp. *každý moslim je terorista* a pod. Pripomíname, že termín „islamofóbia“ sa dostal do povedomia verejnosti už v osemdesiatych rokoch 20. storočia, kedy sa ním islamisti snažili presvedčiť Európu i svet, že strach z islamu nemá opodstatnenie a že naopak je prejavom neprípustnej xenofóbie, či dokonca rasizmu. Jednoducho, ak vtedy, t. j. pred 11. septembrom 2001 a útokmi moslimských teroristov na ciele v USA, niekto vyjadril obavy alebo strach z praktík islamských fundamentalistov bol – v atmosfére dobového multikulturalizmu – „xenofóbom“. Po teroristických útokoch v USA a následne i v Európe, ako aj po demaskovaní strategických cieľov tzv. „islamského štátu“ (vyhlásení „kalifátu“), atď., nadobudol termín „islamofóbia“ nové zdôvodnenia, medzi ktorými, však – žiaľ – nechýbajú ani také, ktoré vykazujú znaky xenofóbie. Možno aj preto F. Holliday navrhuje nahradiť termín „islamofóbia“ termínom „anti-moslimizmus“, pričom aj v tomto – podľa nás nie najšťastnejšom – termíne žiada diferencovať medzi „anti-moslimizmom“ *strategickým* a *populistickým*, atď. (Holliday, 2002, s. 87 – 131).

s kresťanstvom a s islamom), ale tiež faktory vyvolávajúce ich „nevyhnutný“ konflikt.

X X X

Náš *ľudský* svet mal už v minulosti a má i dnes rôzne podoby. Vytvárali, formovali, budovali i deštruovali ho *ľudské* bytosti vyznačujúce sa kultúrnou odlišnosťou, a tak neprekvapuje, že predstavoval i predstavuje *jednotu v rozmanitosti*.

Jeho aktuálnu podobu spoluutvárajú viaceré procesy. Dva z nich sú však evolučne dominantné: 1. proces *globalizácie*, t. j. proces utvárania jednej (a sui generis i *jednotnej*) celoplanetárnej spoločnosti, 2. proces kultúrnej i sociálnej *diferenciácie* vyúsťujúci až do najrôznejších prejavov separatizmu.

Napriek svojej „protismernosti“ sú obidva uvedené procesy nielen koherentné, ale – za istých okolností – sa aj navzájom podmieňujú. Zatiaľ čo globalizáciu možno chápať aj ako spôsob prekonávania separácie, inklináciu k separatizmu možno vnímať aj ako reakciu na bezhraničné ambície globalizácie.

Faktom je, že obidva tieto procesy sa prehlbujú a rozvíjajú nepredvídateľným spôsobom a viaceré udalosti svedčia o tom, že sa môžu ľudstvu vymknúť z rúk. Ide tu najmä o negatívne prejavy týchto procesov, čo potvrdzuje jednak kontinuálna *ekologická kríza* a postupná strata *národnej*, resp. *kultúrnej identity* – ako dôsledok globalizácie a jednak narastajúca *xenofóbia*, kultúrny absolutizmus, ideový fundamentalizmus, fanatizmus (a v konečnom dôsledku i terorizmus) – ako dôsledok extrémnej separácie. Súčasťou

týchto procesov sa aktuálne stáva aj proces migrácie a imigrácie⁹.

V predkladanej monografii sme sa pokúsili analyzovať a interpretovať súčasnú vlnu imigrácie – v kontextoch konfliktu, resp. dialógu kultúr – z pozície filozofie kultúry (kultúrosofie) a filozofie hodnôt (axiológie). V danej súvislosti sme naformulovali nasledovný výskumný problém:

Môžu koexistovať hodnotovo inkomensurabilné kultúry v jednom (spoločnom) politickom a právnom systéme?

Skúmanie uvedeného problému sme podmienili splnením hlavného a dvoch parciálnych cieľov:

- HC: *Zistiť, či kultúry opierajúce sa o systémy hodnôt kresťanstva a islamu sú komensurabilné.*
- PC1: *Terminologicky precizovať základný pojmový aparát skúmanej problematiky.*
- PC2: *Zistiť, či súbory právnych a mravných noriem obsiahnuté v Biblii a v Koráne sú zlučiteľné.*

Tomuto cieľu je prispôbená aj štruktúra práce. V prvej kapitole skúmame kultúru ako systém hodnôt cez prizmu koncepcií axiologického monizmu, relativizmu a pluralizmu. Zároveň tu prezentujeme aj vlastný projekt *pluralizmu kultúr*,

⁹ Termín „migrácia“ používame v trojjedinom význame premiestňovania, úteku alebo odchodu osôb z východiskového miesta pobytu do miesta určenia. „Migrantom“ je odídenec, utečenec. No nie každý migrant je utečencom. Utečencom je osoba, ktorá opúšťa svoj domov pod priamym ohrozením života a prenasledovaním z rôznych dôvodov – rasových, národnostných, náboženských či politických. Slovom „imigrácia“ označujeme prisťahovalectvo, ktorého cieľom je nájsť (na novom teritóriu) najskôr tzv. „azyl“, neskôr nové miesto trvalého pobytu a nové občianstvo. „Imigrantom“ je prisťahovalec.

ktorý – za určitých okolností – rešpektuje aj vyššie uvedené koncepcie axiologického monizmu, relativizmu a pluralizmu. Leitmotívom druhej kapitoly sú úvahy o konflikte resp. dialógu kultúr v aplikácii na doterajšie trendy migrácie a imigrácie, osobitne z prostredia *islamskej* civilizácie. Tretia kapitola (výskumne) exponuje problém imigrácie v kontextoch súčasného chápania tolerancie a intolerancie.

Pri spracovaní témy sme sa inšpirovali viacerými textami z pramennej aj interpretačnej literatúry filozofickej, teologickej, religionistickej, kultúrno-antropologickej i politologickej povahy. Za všetkých citovaných autorov sa žiada uviesť aspoň Platóna, Cicerona, Aurelia Augustína, J. Bodina, J. Locka, J. J. Rousseaua, I. Kanta, E. B. Tylora, L. H. Morgana, J. G. Frazera, F. Nietzscheho, M. Webera, O. Spenglera, F. Koneczneho, A. Toynbeeho, J. Patočku, A. Ł. Zachariasza, P. Ricoeura, J. Sacksa, S. P. Huntingtona, J. P. Rouxa, L. Kropáčka, M. Mendela, C. Hillenbrandovú, J. B. Metza, H. Köchlera, atď.

x x x

Z metodologického hľadiska bol pri skúmaní problému uplatnený kvalitatívne orientovaný výskum. Pri takto zameranom výskume možno použiť niekoľko postupov, pričom v predložnom texte bol aplikovaný postup konštantnej komparácie.

V prvotnej fáze – po stanovení výskumného problému a výskumného cieľa – bol realizovaný zber údajov z pramenných textov (Svätá Biblia, Korán...), ktoré boli následne roztriedené do významových kategórií pomocou syntetizácie spoločných a odlišných črt. Pomocou nich bola vytvorená hypotéza a teória postavená na jej základe.